

# **Pålitelighet ved tilrettelagte avhør av barn.**

**En teoretisk oppgave**

**BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)**

**Politihøgskolen**

**2018**

Kand.nr: 291

Antall ord: 5872

## INNHold

1.0 Innledning.....	2
1.1 Problemstilling .....	3
1.2 Avgrensning .....	3
1.2.1 Barn.....	3
1.2.2 Avhør og lovbrudd .....	3
1.2.3 Fornærmede/vitner/mistenkte .....	4
1.2.4 Avhørsmetode, lover og forskrifter.....	4
1.3 Begrepsavklaringer.....	4
1.3.1 Tilrettelagte avhør .....	4
1.3.2 Pålitelighet vs. troverdighet .....	4
2.0 Metode.....	6
2.1 Teoretisk oppgave .....	6
2.2 Kildesøk .....	6
2.3 Kildekritikk .....	7
2.4 Forforståelse .....	8
3.0 Teori og drøfting .....	9
3.1 Tid som faktor.....	9
3.1.1 Minneprosessen.....	9
3.1.2 Lagringsfasen.....	9
3.1.3 Gjenkalling.....	12
3.2 Spørsmålsstilling under avhør .....	12
3.2.1 Språkutvikling.....	12
3.2.2 Trakten.....	13
3.2.3 Åpne og lukkede spørsmål:.....	13
3.2.4 Ledende og ikke-ledende spørsmål:.....	14
3.3 Gjentatte avhør .....	15
4.0 Avslutning .....	18
Litteraturliste: .....	20
Selvvalgt pensum: .....	22

## **1.0 INNLEDNING**

*«Vi kan tåle et hytteinnbrudd, men vi kan ikke tåle innbrudd i barns liv, som vold og overgrep er. Dette er ikke noe «valgfang» lenger – den politileder som ikke har fått med seg de sterke signalene fra storting, regjering, riksadvokat og fra meg, har ikke fulgt med i timen!»*  
(Politidirektør Odd Reidar Humlegård, sitert av Letvik og Skogstrøm, 2016).

Antall tilrettelagte avhør har økt kraftig de siste årene. I 2017 ble det gjennomført hele 5851 førstegangsavhør av barn i Norge. Av disse var ca. 95 % i forbindelse med mistanke om volds- og seksuallovbrudd (Politiet, 2018). Mange barn lever altså med fysisk og psykisk vold og seksuelle overgrep som en del av hverdagen. Slik skal det ikke være. Barn er en av de mest sårbare gruppene i samfunnet, og krever særlig beskyttelse for å vokse opp til å bli velfungerende mennesker.

Dersom et barn opplever vold og overgrep kan dette medføre en rekke konsekvenser, både i barneårene og i voksen alder. Alta krisesenter (17.01.18) trekker frem fem hovedkategorier for konsekvenser på sin nettside; feilutviklinger i hjernen, tilknytningsvansker, dårlig selvbilde, traumer, og at barnet kan lære handlingsmønster fra voldspersonen. For å unngå slike konsekvenser er det viktig at politiet prioriterer, oppdager, etterforsker og slår ned på volds- og seksuallovbrudd (Mate, 2017).

Utfordringen i slike saker er at det sjelden foreligger andre bevis enn barnets og mistenktes forklaring. Det er uvanlig at den mistenkte tilstår i disse sakene, derfor vil barnets forklaring ofte være et sentralt og viktig bevis under etterforskningen (Gamst, 2005, s. 620). Barn har imidlertid dårligere språkforståelse enn voksne, og har dermed en svakere forutsetning for å komme med en fullverdig og detaljert forklaring til politiet (Davik & Langballe, 2013).

Derfor er det viktig at de får mulighet til å fortelle om hendelsene til noen som har opplæring i å snakke med barn. I Norge innebærer dette at de får forklare seg til politi med spesialutdannelse innenfor tilrettelagte avhør.

I avhørene er det politiets oppgave å tilrettelegge for en så pålitelig forklaring som mulig (Davik & Langballe, 2013, s. 16). Det er dette temaet min bacheloroppgave kommer til å ta for seg.

## 1.1 PROBLEMSTILLING

Jeg har valgt å belyse følgende problemstilling i denne oppgaven:

*Hvilke faktorer kan være med å påvirke påliteligheten til barns forklaring ved tilrettelagte avhør?*

Jeg kommer til å se nærmere på tre temaer for å belyse denne problemstillingen:

1. Hvordan tiden frem mot avhøret kan påvirke påliteligheten i avhøret.
2. Hvordan spørsmålsstilling kan påvirke påliteligheten i avhøret.
3. Hvordan gjentatte avhør kan påvirke påliteligheten i avhøret.

Det finnes flere temaer jeg kunne drøftet problemstillingen opp mot, men jeg valgte nettopp disse da de til en viss grad kan sees i sammenheng.

## 1.2 AVGRENSNING

Bacheloroppgavens snevre rammer gir ikke rom for å tegne et fullstendig bilde av problemstillingens tema. Derfor har det vært helt nødvendig for meg å avgrense oppgaven, både til hensyn for skriveprosessen og innhenting av litteratur.

### 1.2.1 Barn

Oppgaven kommer i hovedsak til å handle om barn i alderen 3-16 år. Den nedre grensen på 3 år er begrunnet i barnets språkforståelse. Yngre barn har vanligvis ikke utviklet et godt nok språk til å kunne fortelle selvstendige historier, og blir som regel ikke kalt inn til tilrettelagte avhør (Gamst, 2017, s. 68). Den øvre grensen på 16 år er grunnet i Straffeprosessloven § 239 første ledd, som sier at tilrettelagte avhør skal benyttes av vitner under 16 år i saker som omhandler seksuallovbrudd, kroppsskade, drap, mishandling i nære relasjoner eller kjønnslemlestelse.

Tilrettelagte avhør kan også benyttes dersom fornærmede er mellom 16-18 år eller er en sårbar voksen. Jeg velger å se bort ifra dette på grunn av oppgavens begrensning på 6000 ord.

### 1.2.2 Avhør og lovbrudd

95 % av førstegangsavhørene som er gjennomført av barn i 2017 var i forbindelse med volds- og seksuallovbrudd (Politiet, 2018). Det er derfor aktuelt å fokusere på avhør i forbindelse

med slike lovbrudd. Jeg velger dermed å se bort ifra avhør i forbindelse med andre typer lovbrudd.

### 1.2.3 Fornærmede/vitner/mistenkte

Det er aktuelt å skrive om både fornærmede, vitner og mistenkte barn i denne oppgaven. Barn som er vitne til vold mot mor eller far er i rettslig forstand også å regne som fornærmet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 17). Jeg ønsker likevel å avgrense min oppgave til å omhandle fornærmede barn som selv er utsatt for volds- og seksuallovbrudd. Mye av teorien kan imidlertid tenkes å gjelde også for både vitner og mistenkte i tilrettelagte avhør.

### 1.2.4 Avhørsmetode, lover og forskrifter

Den dialogiske samtalemetoden (DCM) er en avhørsmetode som benyttes ved tilrettelagte avhør i Norge (Gamst, 2017). I min oppgave kommer jeg ikke til å redegjøre for denne metoden. Jeg vil heller ikke redegjøre for lover og forskrifter som regulerer de tilrettelagte avhørene.

## 1.3 BEGREPSAVKLARINGER

### 1.3.1 Tilrettelagte avhør

Ved ikraftsettelse av ny lov 2. oktober 2015 ble ansvaret for avhør av barn overført fra domstolene til politiet. Med dette gikk avhør av barn fra å bli kalt dommeravhør, til å bli kalt tilrettelagte avhør (Regjeringen, 2015).

Tilrettelagte avhør er et tilbud for å ivareta barn opp til 16 år (unntaksvis 18 år), eller særlig sårbare voksne, som er fornærmet, mistenkt eller har vært vitne til seksuelle overgrep, kroppsskade, drap, mishandling i nære relasjoner eller kjønnslemlestelse. De tilrettelagte avhørene skal ivareta både barnets og mistenkte/siktedes rettssikkerhet under etterforskningen. Avhørene utføres av etterforskere med tilleggsutdanning innenfor avhør av barn, og skal som hovedregel gjennomføres på et av Statens Barnehus (Straffeprosessloven, 1981, §§ 239a-e).

### 1.3.2 Pålitelighet vs. troverdighet

Begrepene pålitelighet og troverdighet blir ofte brukt om hverandre. Svein Magnussen forklarer imidlertid at ordene har ulike betydninger. Han mener at «troverdighet handler om person, mens pålitelighet handler om forklaring» (Magnussen, 2017, s. 14). Bjercknes og

Johansen beskriver at troverdighet knytter seg til barnets evne til å fremstå som sannferdig overfor andre, mens påliteligheten knytter seg til informasjonen barnet gir (Bjerknes & Johansen, 2010, s. 164). Et vitne kan derfor antas å være troverdig, selv om forklaringen anses som upålitelig. Det er i denne oppgaven faktorer som påvirker *påliteligheten* som står i fokus.

## **2.0 METODE**

### **2.1 TEORETISK OPPGAVE**

For å skrive denne bacheloroppgaven kan jeg velge mellom fire metoder: vitenskapelig essay, empirisk-, juridisk- eller teoretisk oppgave. Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave for å besvare min problemstilling.

En teoretisk oppgave handler om å samle inn forskning som allerede eksisterer. Dette kalles teori. Teorien jeg finner vil kunne bidra til å besvare min problemstilling. En fordel med å bruke denne metoden er at det allerede finnes mye eksisterende teori om tilrettelagte avhør. Jeg har dessuten relativt kort tid til rådighet, og kan spare mye tid på å innhente eksisterende teori fremfor å forske på temaet selv.

### **2.2 KILDESØK**

For å finne teori til oppgaven har jeg benyttet ulike søkemotorer. Jeg har i hovedsak brukt Politihøgskolens bibliotek ORIA og søketjenesten Google, og jeg har benyttet politiets informasjonsdelingskanal KO:DE.

I kildesøket har det vært viktig å bruke ord og begreper som er knyttet til min problemstilling. Det har også vært nyttig å variere søkeordene for å få flest mulig relevante resultater. Enkelte søkeord gav få og lite relevante søkeresultater, mens andre variasjoner gav flere relevante resultater. Ordene «tilrettelagte avhør» gav f.eks. færre relevante søkeresultater enn ordet «barneavhør». Jeg fikk enda flere resultater når jeg splittet opp ordet «barneavhør» til «barn» og «avhør». Nedenfor har jeg listet opp et utvalg av ordene jeg har benyttet i mine søk for å finne aktuell teori.

- Tilrettelagte avhør
- Barneavhør
- Avhør barn
- Påvirkning barn
- Tid avhør barn
- Suggestible children
- Investigative interview child
- Investigative interview suggestibility

I forbindelse med min kildeinnsamling har jeg også intervjuet to lærere ved Politihøgskolen. Begge har flere års erfaring innenfor området, og sitter med mye kunnskap om temaet. Jeg har brukt uttalelser fra intervjuet både som inspirasjon og som supplement til annen teori der det har vært naturlig. På grunn av oppgavens krav til anonymitet har jeg valgt å omtale intervjupersonene som intervjuperson A og intervjuperson B.

## **2.3 KILDEKRITIKK**

Ved innhenting av litteratur er det viktig å ha et kritisk blikk. Det er nødvendig å vurdere litteraturens gyldighet, holdbarhet og relevans mot problemstillingen en skal belyse (Dalland, 2012, s. 73-74).

Under litteraturinnsamlingen var jeg spesielt oppmerksom på tidspunktet litteraturen ble publisert. Avhør av barn gikk i 2015 fra å være underlagt domstolen til å være underlagt påtalemyndigheten. Dette medførte en rekke endringer for hvordan avhørene ble gjennomført. Det har vært utfordrende å finne litteratur publisert etter 2015, fordi endringene er relativt nye. Det har vært nyttig å kartlegge disse endringene for å bedømme hvorvidt litteraturen fremdeles er gyldig og relevant for min problemstilling.

Videre har jeg selektert litteratur på bakgrunn av forfattere. Flere av forfatterne jeg har valgt er anerkjente og har mye erfaring innenfor sine fagfelt. Åse Langballe og Kari Trøften Gamst har f.eks. vært med på å utvikle samtalemodellen som blir benyttet ved tilrettelagte avhør. De må med dette anses som pålitelige kilder til informasjon om temaet. Videre har jeg brukt litteratur som er anbefalt av politiet på informasjonskanalen KO:DE, og teori som er publisert av anerkjente organisasjoner.

Mye av litteraturen jeg har brukt er basert på vitnepsykologisk forskning. Slik forskning benytter ofte modellstudier for å besvare sine problemstillinger. Dette innebærer at personer testes under strengt kontrollerte betingelser, hvor alt som skjer er nøye planlagt. Resultatene blir registrert på forhåndsbestemte, standardiserte prosedyrer (Magnussen, 2017, s. 27-28).

En tidlig innvending mot vitnepsykologisk forskning er at det har lav økologisk validitet (Magnussen & Overskeid, 2003, s. 189). Med dette menes at betingelsene i undersøkelsene er annerledes enn i situasjonen som eksperimentene skal belyse (Svartdal, 2017). I dag viser imidlertid systematiske sammenlikninger stor overensstemmelse mellom vitnepsykologisk forskning og naturalistiske feltstudier (Mate, 2017, s. 4). Vitnepsykologien har dessuten en



bred kunnskapsbase som er nyttig blant annet i etterforskningsammenheng (Magnussen, 2017, s. 33).

## **2.4 FORFORSTÅELSE**

Nær sagt alt vi opplever, ser, hører, tenker og oppfatter bygger på forforståelse (Thurén, 2009, s. 68). Dette begrepet er noe som kan knyttes mot et annet begrep: fordom. En fordom er ofte en antakelse man har om en person før man blir kjent med han eller henne. Forforståelse kan minne om dette da det handler om den antakelsen du tar med deg til et materiale du skal tolke (Olsvik, 2014, s. 111).

Jeg har valgt å skrive om et tema som engasjerer meg. Under mitt første studieår ved Politihøgskolen leste jeg flere nyhetsartikler om tilrettelagte avhør. Dette fattet min interesse, fordi jeg ønsker å arbeide innenfor dette fagfeltet i fremtiden. I artiklene var det ofte fokus på lange ventetider, og hvilke negative konsekvenser dette kan få for barnet. Under mitt andre studieår hospiterte jeg tre uker ved et av Statens Barnehus. Her fikk jeg observere flere avhør, og fikk et innblikk i hvordan tiden frem mot avhør kan påvirke barnets forklaring. Dette var med på å gjøre meg ytterligere engasjert i fagfeltet. Det jeg leste, lærte og opplevde har vært med på å skape min forforståelse.

Videre er tilrettelagte avhør et fagområde innenfor mitt fremtidige yrke. Dette kan medføre både fordeler og ulemper. På den ene siden kan en fot på innsiden gjøre det lettere å planlegge oppgavens struktur og samle informasjon. På den andre siden kan min forkunnskap om temaet medføre at jeg unnlater å stille spørsmål som utenforstående ønsker informasjon om, men som jeg opplever som selvsagte (Rachlew, 2010).

Manglende refleksjon over min forforståelse og forkunnskap kan altså medføre at jeg overser vesentlig informasjon som kan belyse min problemstilling (Olsvik, 2014, s.112). Gjennom denne oppgaven håper jeg å utvikle min forståelse ved å tilegne meg ny kunnskap.

## **3.0 TEORI OG DRØFTING**

### **3.1 TID SOM FAKTOR.**

I straffeprosessloven § 239 e er det fastslått at politiet har en tidsfrist på mellom 1-3 uker for å gjennomføre tilrettelagte avhør. Det er ulike kriterier som avgjør tidsfristene, men som hovedregel er tidsfristen ved volds- og seksuallovbrudd 1 uke (Straffeprosessloven, 1981, § 239 e).

Av de 5851 førstegangsavhørene som ble gjennomført i 2017, ble 52 % av avhørene gjennomført innenfor fristene. Hvis vi ekskluderer forhold utenfor politiets kontroll øker tallet til 58% (Politiet, 2018, s. 53). Et statistikknotat fra 2016 viser den gjennomsnittlige ventetiden for seksuallovbrudd hvor barna var fornærmet. Ventetiden lå da på 20 dager. Dette er nesten 2 uker lengre enn fristen som er bestemt i straffeprosessloven (Politidirektoratet, 2017, s.7). Det finnes i skrivende stund ikke tilsvarende statistikk fra 2017 å sammenlikne disse tallene med.

Videre vil jeg drøfte hvilke konsekvenser tiden frem mot avhøret kan ha for barnets hukommelse, og dermed forklaringens pålitelighet.

#### **3.1.1 Minneprosessen.**

Schatcher beskriver tre trinn i en minneprosess (Bjerknes & Johansen, 2013, s. 164):

- Innkoding (selve hendelsen)
- Lagring
- Gjenkalling (f.eks. ved avhør)

Innkoding er det stadiet hvor inntrykk fra en hendelse oppfattes og kodes inn i hukommelsen. Tiden fra en innkodet hendelse frem mot avhøret kalles lagringsfasen. Gjenkallingsfasen vil i denne sammenheng være det tidspunktet barnet skal forklare seg i et tilrettelagt avhør (Bjerknes & Johansen, 2013, s. 165). Innkodingsfasen er stort sett utenfor politiets kontroll, derfor vil lagrings- og gjenkallingsfasen være det videre fokuset i oppgaven.

#### **3.1.2 Lagringsfasen.**

Herman Ebbinghaus' glemselskurve illustrerer hvordan glemsel inntreffer i dagligdagse enkelthendelser hos voksne. Kurven er brattest umiddelbart etter en hendelse før den gradvis flater ut (Magnussen, 2017, s. 48). Et menneske glemmer altså mest rett i etterkant av en hendelse. Videre viser forskning at barn glemmer mer enn voksne, selv der det er en kort lagringsfase (Davik & Langballe, 2013, s. 7). For å vurdere hvordan tid påvirker barns

pålitelighet er det nyttig å ha kunnskap om hvordan hukommelsen kan påvirkes i lagringsfasen.

Bjerknes & Johansen peker på at vitner kan bli påvirket av ulike momenter i denne fasen. Jo lengre lagringsfasen er, desto flere momenter kan påvirke vitnets hukommelse og minne (Bjerknes & Johansen, 2013, s. 165). Svein Magnussen mener at barn, spesielt de yngste, er særlig mottakelige for ytre påvirkning av hukommelsen (Magnussen, 2017, s. 242). Med ytre påvirkning menes påvirkning som kommer fra andre personer enn barnet selv.

Ytre påvirkning kan forekomme bevisst eller ubevisst. Ubevisst blant annet gjennom voksnes forventninger til barnet, eller bevisst gjennom trusler og/eller belønninger (Magnussen, 2017, s. 242). Barnet kan videre påvirkes blant annet av hva voksne eller barn forteller dem, eller gjennom en ledende utspørring om hva som har skjedd (Magnussen, 2017, s. 242). Slik utspørring kan tenkes å forekomme dersom barnet er i samtaler med for eksempel barnevernet eller leger i forkant av et tilrettelagt avhør (Magnussen & Overskeid, 2003, s. 228). Det finnes flere eksempler fra virkeligheten hvor dette kan ha vært tilfellet.

Ifølge en artikkel fra NRK kan en ledende utspørring vise seg å ha skjedd i forkant av at fire år gamle «Victoria» fortalte politiet om overgrepene faren gjorde mot henne. I forkant av det tilrettelagte avhøret var Victoria i samtaler med en lege fra BUP. Under samtalene skal legen ha analysert hennes måte å leke med anatomiske dukker. Deretter skal det ha blitt stilt ledende spørsmål og uttrykt antakelser om hva faren gjorde mot henne. Dette skapte spørsmål i forbindelse med påliteligheten i Victorias forklaring. Gjennom møtene med BUP kan hun ha blitt påvirket til å huske ting annerledes enn hva som virkelig skjedde (Akhtar, 2018).

Ved påvirkning av barns hukommelse er det fare for at falske minner skapes. Dette kan ha skjedd i samtalene mellom Victoria og legen fra BUP. Med falske minner menes at barnet tror at de har opplevd noe, mens de i realiteten ikke har vært med på eller sett hendelsen (Bjerknes og Johansen, 2010, s. 166). En lang lagringsfase kan dermed gjøre det vanskelig å skille mellom hva barnet virkelig har opplevd, og hva som kommer fra andre kilder (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014/15, s. 68). Dette kan støtte Bjerknes & Johansen sin antakelse om at lagringsfasen bør være kortest mulig for å bevare forklaringens pålitelighet (Bjerknes & Johansen, 2013, s. 165).

Barns pålitelighet kan altså påvirkes av ytre faktorer i lagringsfasen. En rekke studier har imidlertid vist at barn er mer motstandsdyktige mot ytre påvirkning dersom deres erfaring har

negative emosjoner, slik som ved stressende eller traumatiske hendelser (Magnussen, 2017, s. 246). Dette stemmer godt overens med hva Kari Trøften Gamst skriver i sin bok. Hun forklarer at barn som regel er mindre påvirkelige når det kommer til hendelser de har vært med på selv, eller når temaet rettes mot følelsesladde situasjoner. En grunn til dette er at emosjonelle reaksjoner kan bidra til å styrke barnas oppmerksomhetsfokus slik at de husker hendelsen bedre enn en hverdagslig hendelse. Samtidig viser hun til at evnen til å yte motstand mot påvirkning varierer med alderen på barnet. Førskolebarn kan for eksempel være mer påvirkelige enn eldre barn (Gamst, 2017, s. 83-84).

En utfordring ved stressende hendelser er imidlertid at barnets oppmerksomhetsfokus rettes mot det som er viktigst å få med seg i situasjonen. Det skapes et tunnelsyn, og barnet blir dårligere til å huske omkringliggende detaljer fra hendelsen (Langballe, 2007, s. 870). Videre viser forskning at barn kan utvikle forsvarsmekanismer ved stressende hendelser. De kan for eksempel undertrykke minnene, slik at hendelser blir glemt, til tross for at de har opplevd negative emosjoner. Forsvarsmekanismen påvirker dermed hvordan minnene blir kodet inn og lagret (Mate, 2017, s. 29). I slike tilfeller vil det ikke først og fremst være tiden som påvirker forklaringens pålitelighet, men i større grad barnets metoder for å håndtere stress i innkodingsfasen.

Det finnes også andre forhold som kan påvirke barns minner i lagringsfasen. Det er blant annet forskjell på hukommelse for engangshendelser og hukommelse for repeterte hendelser. Ved repeterte hendelser gjentas en hendelse eller handling flere ganger over tid. Ved slik repetisjon kan det bli vanskelig for barnet å skille de ulike episodene fra hverandre. Det er ofte det «typiske» ved hendelsene som sitter igjen i minnet (Magnussen, 2017, s. 48). Dette kan medføre at barnet blander sammen informasjon eller erstatter den innkodede informasjonen med minner fra liknende hendelser (Gamst, 2017, s. 77.78). Dette vil følgelig kunne ha betydning for forklaringens pålitelighet.

En motsetning til en lang lagringsfase kan være tidlig intervensjon: at det umiddelbart eller nært etter en hendelse blir gjennomført et avhør av barnet. Det finnes både negative og positive sider ved dette (Gamst, 2017, s.128-129). Det er blant annet nærliggende å tro at barnets minner blir minst mulig påvirket dersom det gjennomføres et avhør rett etter en hendelse. Samtidig viser forskning at et barn som er utsatt for en traumatisk hendelse helst ikke skal utsettes for høy aktivitet nært i tid. Dette er for at barnet skal kunne bearbeide minnene, slik at de ikke opprettholdes eller forsterkes (Gamst, 2017, s.128-129).

### 3.1.3 Gjenkalling.

Gjenkallingsfasen vil som nevnt være på det tidspunktet barnet skal forklare seg i et tilrettelagt avhør. Også her kan det forekomme en rekke faktorer som kan påvirke forklaringens pålitelighet. Jeg vil videre presentere to faktorer som kan ha stor betydning i denne fasen: spørsmålsstilling og gjentatte avhør.

## 3.2 SPØRSMÅLSSTILLING UNDER AVHØR

«Voksne har en sterk innflytelse på barnets innhold i en barnesamtale. Barn i alle aldre kan huske feil om personlige hendelser hvis de blir utsatt for emosjonelt press og forventninger, ledende spørsmål og misvisende og feil informasjon» (Gamst, 2017, s. 74).

Hvilken metode man benytter i det tilrettelagte avhøret kan være en faktor som kan påvirke forklaringens pålitelighet. I denne delen av oppgaven vil jeg kort se på hvordan barnets språkutvikling kan virke inn på spørsmålsstillingen. Deretter vil jeg se hvordan åpne, lukkede, ledende og ikke-ledende spørsmål kan bidra til å påvirke påliteligheten til barns forklaring.

### 3.2.1 Språkutvikling.

Barn, spesielt de yngste, har ofte et begrenset ordforråd og har ikke nødvendigvis utviklet samme begrepsforståelse som oss voksne (Mate, 2017, s. 27). Under forberedelsene av tilrettelagte avhør må derfor kunnskap om barnet anvendes. Hvilken språkkompetanse barnet har og dets alder er av betydning for hvilke spørsmål som er egnet i avhøret (Davik & Langballe, 2013, s. 4).

Intervjuperson B (personlig kommunikasjon) forklarer at de yngste barna sjeldent klarer å svare på alle former for spørsmål. De klarer som regel å svare på spørsmål om hva som har skjedd og hvem som har gjort det, men også noen ganger hvor. Dette kan bli en utfordring i etterforskningsøyemed, hvor det gjerne ønskes å få belyst hvem som har gjort hva, hvor, når og hvor ofte det har skjedd (Davik & Langballe, 2013, s. 5-7). Kari Trøften Gamst skriver videre at et barn i 3-5-årsalderen kan benytte begreper som før, etter, i dag og i går, men at de ikke nødvendigvis har en reell forståelse av ordene. De kan også ha problemer med å formidle opplevelser av hvor lang tid som har gått mellom to voldshendelser (Gamst, 2017, s. 71-72).

Ved å stille spørsmål som barnet ikke har forutsetning for å svare på, øker risikoen for at svarene ikke blir upålitelige. Dette kan føre til svekkelse av rettssikkerheten til både barnet og den mistenkte/siktede (Davik & Langballe, 2013, s. 7).

### 3.2.2 Trakten.

«Trakten» illustrerer hvordan spørsmålsstillingen bidrar til at barnets forklaring blir mer og mer fokusert utover i avhøret. Dette er en metode som benyttes i blant annet tilrettelagte avhør, men også ved avhør av voksne. Spørsmålene som stilles går fra å være åpne og beskrivende, før de gradvis blir mer spesifikke og oppklarende. Jo lenger ned i «trakten» avhøreren beveger seg, desto lavere vurderes påliteligheten på forklaringen (Bjerknes & Fahsing, 2017, s. 227).

I etterforskningssammenheng skilles det ofte mellom åpne og lukkede spørsmål og mellom ledende og ikke-ledende spørsmål. De åpne og ikke-ledende spørsmålene befinner seg øverst i trakten, mens de lukkede og ledende spørsmålene er plassert lavere (Bjerknes & Fahsing, 2017, s. 227).

### 3.2.3 Åpne og lukkede spørsmål:

Åpne spørsmål innebærer at barnet oppfordres til å fortelle så fritt og spontant som mulig (Gamst, 2017, s. 158-160). Ved avhør av voksne benyttes ofte ord som *fortell, forklar, beskriv* eller *vis meg* (Bjerknes & Fahsing, 2017, s. 34). Lukkede spørsmål vil derimot gi begrensede svarmuligheter, og sjelden særlig utdypende svar (Gamst, 2017, s. 158-160). I forskningen er det enighet om at åpne spørsmål er best egnet til å fremkalle lengre og selvstendige forklaringer fra et vitne (Langballe, 2007, s. 868). Lindberg m.fl. viser likevel at det er en overvekt av lukkede spørsmål ved avhør av barn (Lindberg, Chapman, Samsøck, Thomas & Lindberg, 2003, s. 7). Trond Myklebust viser til et tilsvarende funn ved norske tilrettelagte avhørssituasjoner (Myklebust, 2009, s. 4).

En klar fordel ved å benytte åpne spørsmål er antakelsen om at informasjonen blir minst mulig påvirket av avhørspersonen. Åse Langballe mener likevel at åpne spørsmål kan medføre bevisst underrapportering hos barn generelt. Det forekommer også at barn, spesielt de yngste, kommer med begrenset informasjon ved bruk av denne teknikken (Langballe, 2007, s. 869/873). Dette kan ses i sammenheng med barns språkforståelse.

Intervjuperson A (personlig kommunikasjon) forklarer at de yngste barna ofte vet hva som har skjedd, men at de ikke nødvendigvis klarer å sette ord på det. Barn i alderen 3-5 år vil av

denne grunn ofte komme med kortere forklaring enn eldre barn. Disse avhørene vil derfor sjelden stå alene som bevis i en straffesak. Intervjuperson B (personlig kommunikasjon) forteller at forklaringen i slike tilfeller i større grad brukes til å styrke eller svekke andre opplysninger i saken. Avhør av de yngste barna kan på denne måten betraktes som en brikke i et større puslespill (Davik & Langballe, 2013, s. 20).

At åpne spørsmål kan gi begrensede forklaringer fra barna kan videre stemme med en antakelse om at barn trenger flere ledetråder enn voksne for å komme med relevante detaljer (Lindberg et al., 2003, s. 7). Ved korte svar fra barnet faller ballen raskt tilbake hos avhøreren, som må komme med nye spørsmål relativt raskt. Lukkede spørsmål er en enkel løsning på dette, spesielt hvis forberedelsene i forkant av avhøret ikke er tilstrekkelige (Myklebust, 2009, s. 21).

Åse Langballe forklarer at jo yngre barna er, desto mer konkrete og tydelige spørsmål trenger de for å forstå hva det spørres om. Lukkede spørsmål kan dermed hjelpe avhøreren med å trekke ut relevante detaljer fra barnet. Langballe problematiserer likevel denne spørreteknikken da det kan gi mer feilaktig informasjon enn åpne spørsmål (Langballe (2007, s. 869). Verdien på svarene vil, i samsvar med «trakten», minke jo mer lukket spørsmålene blir (Davik og Langballe, 2013, s. 7). Kari Trøften Gamst forklarer dessuten at lukkede spørsmål ofte fører til svar som «ja», «nei» eller «vet ikke». De oppfordrer med andre ord ikke barnet til å fortelle fritt på samme måte som de åpne spørsmålene (Gamst, 2017, s. 160).

Malin Mate presenterer ulike former for lukkede spørsmål. Ja/nei-spørsmål og årsaksorienterte spørsmål er to av dem. Hun beskriver at ja/nei-spørsmål kan føre til at barnet bekrefter eller avkrefter selv om det ikke vet eller husker svaret på spørsmålet. Videre forteller hun at årsaksorienterte spørsmål bør unngås dersom barnet ikke har utviklet en god nok innsikt i årsaken til egne eller andres handlinger (Mate, 2017, s. 32). Spørsmål som «hvorfor gjorde han det?» eller «hvorfor var pappa'n din så sint på mamma?» kan med andre ord føre til upålitelige utsagn fra barnet (Gamst, 2017, s. 160-161).

#### 3.2.4 Ledende og ikke-ledende spørsmål:

Ikke-ledende spørsmål innebærer at avhøreren bare benytter informasjon som er introdusert av barnet selv (Mate, 2017, s. 33). Det kan imidlertid være vanskelig å få informasjonen som kreves uten å stille ledende spørsmål (Magnussen & Overskeid, 2003, s. 228). Ledende spørsmål er en spørreteknikk som legger andre føringer for barnets svar. Denne teknikken kan påvirke svarene man får i større eller mindre grad, avhengig av hvordan spørsmålene stilles

(Mate, 2017, s. 33) Spørsmålene kan inneholde forutsetninger, standpunkter eller vurderinger av hendelsesforløp (Bjerknes & Fahsing, 2017, s. 223).

Ledende spørsmål kan være et verdifullt verktøy fordi det kan gi detaljert informasjon i etterforskningen. På den annen side er det en fare at det kan bli presentert informasjon som barnet ikke har kjennskap til fra før. Dette kan medføre at barnet ubevisst blander informasjonen med, eller overskriver, sine opprinnelige minner (Bjerknes & Fahsing, 2017, s. 223). Barnet kan videre begynne å tro på og videreutvikle historiene de blir fortalt gjennom avhøret (Magnussen & Overskeid, 2003, s. 228). Falske minner kan dermed skapes, ikke bare under lagringsfasen, men også i en avhørssituasjon.

Den mest ledende avhørsformen er, ifølge Malin Mate, at avhøreren introduserer ny informasjon samtidig som han/hun legger en forventning til at svarene stemmer overens med sine egne antakelser (Mate, 2017, s. 33). Ved å gjøre dette kan avhøreren kommunisere sin egen forforståelse gjennom spørsmålene til barnet. Det kan skje enten ved at avhøreren leder barnet til et svar, eller ved formidling av hvilket svar som er «riktig» (Melinder, 2015, s. 503). Ifølge Magnussen og Overskeid bør derfor ledende spørsmål formuleres slik at flere og motstridende forventninger blir presentert. Slik kan avhøreren teste flest mulig hypoteser om hva som kan ha skjedd (Magnussen & Overskeid, 2003, s. 228). Dette kan tenkes å senke risikoen for påvirkning ved bruk av ledende spørsmål.

En annen ledende spørsmålsstilling er der barnet blir stilt overfor ulike svaralternativer; «var det på hytta eller hos pappa?». Barn kan ved slike metoder komme til å velge et av alternativene uten å være sikker på hva som er riktig. Kari Trøften Gamst mener at en kan unngå denne fellen ved å tilby et tredje alternativ som er åpent og ikke-ledende: «var det på hytta eller hos pappa eller et annet sted?» (Gamst, 2017, s. 163). Malin Mate poengterer imidlertid at det ikke finnes betydelige vitnepsykologiske forskningsresultater som viser til at et slikt tredje alternativ kan forbedre påliteligheten av svaret (Mate, 2017, s. 33).

### **3.3 GJENTATTE AVHØR**

Tidligere var det anbefalt å ikke gjennomføre flere avhør av samme barn. Dette var blant annet for å unngå å fremskaffe feilinformasjon og for å ikke belaste barnet unødig (Davik & Langballe, 2013, s. 3). Det finnes flere eksempler som kan underbygge denne anbefalingen. I den svenske dokumentaren «Saken Kevin» får vi innblikk i etterforskningen av drapet på fire



år gamle Kevin. To gutter på 5 og 7 år ble pekt ut som hovedmistenkte for drapet. Guttene ble avhørt i tilsammen 31 timer i løpet av 2 måneder. Det ble samtidig benyttet ledende og lukkede spørsmål under utspørringen (NRK TV, 2017). Avhørene skal ha ført til en tilståelse, hvor det i dag stilles spørsmål vedrørende påliteligheten på forklaringen. Dette har ført til en gjenopptaking av etterforskningen (Hotvedt, 2017).

«Saken Kevin» er i dag nesten 20 år gammel. Det må derfor presiseres at det har kommet nye avhørsmetoder både i Sverige og Norge siden den gang. Saken omhandler dessuten mistenkte barn, mens min oppgave er rettet mot barn som er fornærmede. Jeg mener likevel at denne saken er relevant for min oppgave da den problematiserer bruken av gjentatte avhør.

I dag har Norge gått bort fra anbefalingen om å unngå flere avhør av barn (Davik & Langballe, 2013, s. 3), og det ble i 2017 gjennomført 455 supplerende tilrettelagte avhør (Politiet, 2018, s. 53). Nyere forskning anser ikke lenger gjentatte avhør som skadelig for barnet, men har derimot funnet at det kan være til barnets eget beste (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014-15, s. 51). Ved flere avhør kan barnet blant annet få bedre tid til å opparbeide tillit til avhøreren, og til å forklare hva de har vært utsatt for (Mate, 2017, s. 18).

Intervjuperson B (personlig kommunikasjon) erfarer ikke at gjentatte avhør har negative konsekvenser for påliteligheten av barnets forklaring. Dette støttes av Annika Melinder, som forklarer at gjentatte avhør tvert imot kan være en fordel for barnets hukommelse, da det vil gi flere muligheter og flere strategier til å tenke tilbake på en hendelse. Flere avhør kan dermed bidra til at barnet gir mer informasjon enn ved ett avhør (Melinder, 2011, s. 1092). Det finnes flere studier som kan underbygge denne teorien.

Faller (m.fl.) skriver om en studie hvor 40 barn i alderen 6-13 år ble avhørt i forbindelse med mistanke om seksuelle overgrep. Barna ble avhørt to ganger av samme avhører, med et tidsintervall på 30 minutter. Resultatet var at avhøreren i det andre avhøret brukte flere åpne spørsmål og pratet mindre enn i det første. Informasjonen fra barna inneholdt dessuten flere sentrale og detaljerte opplysninger. Det så også ut til at barnas forklaringer ble bedre organisert (Faller, Cordisco-Steele & Nelson-Gardell, 2010, s. 13). Dette kan bygge opp under teorien om at gjentatte avhør fører til mer informasjon. Samtidig kan resultatene støtte antakelsen om at åpne spørsmål er bedre egnet til å fremskaffe sammenhengende og detaljerte forklaringer.

På den annen side kan det at det dukker opp flere opplysninger ved senere avhør tyde på at barn er upålitelige vitner, og at de ikke burde avhøres flere ganger. Svein Magnussen forklarer imidlertid at nyere forskning stiller spørsmål til denne kritikken. I en norsk studie, hvor forskerne hadde fasit på spørsmålene, ble barn intervjuet 1 uke og deretter 3 måneder etter en hendelse. Barna kom med mange detaljer under begge intervjuene, men innholdet var likevel forskjellig. I det andre intervjuet utelot barna informasjon som allerede var fortalt i det første intervjuet, og nye detaljer ble presentert. Opplysningene i begge intervjuene ble sammenliknet med «fasiten» og begge resultatene ble bedømt som overveiende korrekt (Magnussen, 2017, s. 235-236). Ny informasjon ved senere avhør trenger altså, ifølge Magnussen, ikke å bety at forklaringen er upålitelig.

Det kan se ut til at gjentatte avhør i seg selv ikke påvirker forklaringens pålitelighet i negativ retning. Ifølge intervjuperson A (personlig kommunikasjon) er det derimot fare for at påliteligheten kan svekkes dersom barnet stilles de samme spørsmål som ble stilt i tidligere avhør. En grunn til dette er at gjentatte spørsmål kan medføre at barn føler seg utrygge og blir redde for at de har svart noe galt (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014/15, s. 51). Annika Melinder beskriver det samme i sin artikkel. Hun viser samtidig at avhøreren kan minimere denne misforståelsen ved å presisere at gjentatte spørsmål ikke betyr at barnet har svart feil tidligere. Melinder forklarer videre at også ledende spørsmålsstilling kan få en sterkere effekt ved gjentatte intervjuer av barnet (Melinder, 2011, s. 1093-1094).

Disse utfordringene illustreres tydelig i dokumentaren «Saken Kevin». Det fremkommer i videoavhør av de mistenkte guttene at de ble utsatt for både gjentatte og ledende spørsmål ved flere avhør. Det er merkbart at guttene ble plaget med denne typen utspørring. De vred seg i stolene og sa flere ganger at de ville til moren sin. Den yngste gutten på 5 år endret også sin forklaring opptil flere ganger i forbindelse med spørsmålene (NRK TV). Dette kan være fordi han ville tilfredsstille de voksne ved å svare «riktig».

## **4.0 AVSLUTNING**

I denne oppgaven har jeg vist hvordan tid, spørsmålsstilling og antall avhør er faktorer som kan bidra til å påvirke påliteligheten ved tilrettelagte avhør av barn.

Når det kommer til tid frem mot et tilrettelagt avhør finnes det flere momenter som kan påvirke barnets hukommelse. Disse momentene deles gjerne inn i ytre og indre faktorer til påvirkning. I perioden fra en hendelse til et avhør kan barnets minner påvirkes bevisst eller ubevisst av andre personer. Barnet kan også glemme eller ha vansker for å skille ulike liknende hendelser. Det kan derfor være en fordel for påliteligheten dersom tiden frem mot avhøret er kort. Da vil barnet i større grad kunne beskyttes mot påvirkning av hukommelsen. Enkelte studier viser samtidig at barn husker bedre dersom de er utsatt for hendelser med sterke emosjonelle reaksjoner. Denne motstandskraften varierer imidlertid med blant annet barnets alder og modenhet.

Det ser videre ut til å være en bred enighet i litteraturen om at åpne, ikke-ledende spørsmål er best egnet for å fremskaffe pålitelige forklaringer. Samtidig er det en utfordring at barn kommer med begrenset informasjon ved slike spørsmål. Grunner til dette kan være at barnet bevisst underrapporterer hendelser eller at de ikke har utviklet gode nok språkkunnskaper for å besvare spørsmålene. Dette medfører at lukkede spørsmål kan være nødvendig for å belyse etterforskningen på en helhetlig måte. Lukkede spørsmål kan samtidig føre til at barnet kommer med mer feilaktig informasjon, og bør derfor benyttes bevisst og varsomt. Videre er ledende spørsmål en utfordring ved avhør av barn. Slike spørsmål kan gi detaljert informasjon, men kan samtidig legge føringer for barnets svar. Det er også en fare at de ledende spørsmålene kan inneholde informasjon som barnet ikke kjenner til fra tidligere. Dette kan påvirke barnets hukommelse og føre til falske minner.

Nyere forskning viser at gjentatte avhør kan være til barnets eget beste. Det ser ut til at gjentatte avhør bidrar til lengre, mer sammenhengende og detaljerte forklaringer fra barna. Det har vært diskutert hvorvidt ny informasjon i senere avhør innebærer at forklaringen er upålitelig. Dette er det imidlertid uenighet om. Det er derimot en enighet om at nye avhør ikke bør inneholde samme spørsmål som i tidligere avhør. Gjentatte spørsmål kan føre til at barnet tilpasser svarene sine til hva de tror er riktig. Dette poenget illustreres tydelig i dokumentaren «Saken Kevin» hvor to mistenkte barn blir stilt gjentatte og ledende spørsmål om hva de gjorde mot Kevin. Barna blir ukomfortable og forandrer svarene sine utover i

avhørene/avhøret. Det ser likevel ut til at gjentatte avhør ikke er ødeleggende for påliteligheten, så lenge avhøreren har kunnskap om hva som kan påvirke barnets forklaring.

\*\*\*

Gjennom arbeidet med bacheloroppgaven har jeg fått et innblikk i utviklingen av tilrettelagte avhør de siste årene. Fagfeltet har fått et voldsomt løft, ved at man er mer bevisst på hvordan man kan få pålitelige forklaringer fra sårbare personer. Det er likevel nødvendig å forske videre på temaet. Bare slik kan fagfeltet fortsette å utvikle seg i riktig retning.

## LITTERATURLISTE:

- Akhtar, S., A., S. (2018, 22.01). Hva skjedde egentlig mellom pappa og Victoria? *NRK*. Hentet fra [https://www.nrk.no/rogaland/xl/hva-skjedde-egentlig-mellom-pappa-ogvictoria\\_-1.13825168](https://www.nrk.no/rogaland/xl/hva-skjedde-egentlig-mellom-pappa-ogvictoria_-1.13825168) [Lest 24.01.18]
- Alta Krisesenter. (17.01.18). *Vold mot mor/far er vold mot barn*. Hentet fra <http://www.altakrise.no/no/Konsekvenser-av-vold-i-barnear.html> [Lest 08.11.17]
- Bjerknes, O. T & Fahsing, I. A. (2017). *Etterforskningsmetoder – prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fabokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Bjerknes, O. T & Johansen, A. K. H. (2013). *Etterforskningsmetoder – en innføring* (3.opplag). Bergen: Fabokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Dalland, O. (2012). *Metode- og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Davik, T & Langballe, Å. (2013). «Du får bare gjøre så godt du kan» - utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder. *Lov og Rett, 01/2013 (52), 3-20*. Hentet fra: [http://www.psy.ku.dk/Forskning/konferencer/konference-seksuelle-overgreb-mod-boern-sep-2015/Davik\\_Langballe\\_LoR\\_01\\_2013.pdf](http://www.psy.ku.dk/Forskning/konferencer/konference-seksuelle-overgreb-mod-boern-sep-2015/Davik_Langballe_LoR_01_2013.pdf)
- Faller, K.C., Cordisco-Steele, L. & Nelson-Gardell, D. (2010). Allegations of sexual abuse of a child: what to do when a single forensic interview isn't enough
- Gamst, K., T. (2005). Dommeravhør av barn – bedømmelse av barns vitneforklaring. *Lov og Rett, 10/2005 (44), 620-633*. Hentet fra [https://www.idunn.no/lor/2005/10/dommeravhor\\_av\\_barn\\_-\\_bedommelse\\_av\\_barns\\_vitneforklaring](https://www.idunn.no/lor/2005/10/dommeravhor_av_barn_-_bedommelse_av_barns_vitneforklaring)
- Gamst, K., M., T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Hotvedt, S. K. (2017, 11.05). Smågutter følte seg presset til å tilstå drap på Kevin (4). *NRK*. Hentet fra [https://www.nrk.no/urix/smagutter-preset-til-a-tilsta-drap-pa-kevin-4\\_-1.13510906](https://www.nrk.no/urix/smagutter-preset-til-a-tilsta-drap-pa-kevin-4_-1.13510906) [Lest 16.01.18]
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2012). *Avhør av særlig sårbare personer i straffesaker*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/avhor-av-sarlig-sarbare-personer-i-straf/id712134/>

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014-2015). *Endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner)* (Prop. 112 L 2014-2015).  
Hentet fra  
<https://www.regjeringen.no/contentassets/cfc370518c96405d868eff0bb67a0633/no/pdfs/prp201420150112000dddpdfs.pdf>
- Langballe, Å. (2007). Forholdet mellom frie og spontane beretninger fra barn i dommeravhør, og påliteligheten i barnets utsagn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 44(7), 868-877. Hentet fra: [http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks\\_id=26374&a=2](http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=26374&a=2)
- Letvik, H. & Skogstrøm, L. (2016, 08.03). Politidirektøren: - De som trenger politiet mest, har sett for lite til politiet. *Aftenposten*. Hentet fra  
[https://www.aftenposten.no/norge/i/beye/Politidirektoren---De-som-trenger-politiet-mest\\_-har-sett-for-lite-til-politiet](https://www.aftenposten.no/norge/i/beye/Politidirektoren---De-som-trenger-politiet-mest_-har-sett-for-lite-til-politiet) [Lest 08.11.17]
- Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Magnussen, S. & Overskeid, G. (2003). Noen sentrale temaer i vitnepsykologisk forskning – anno 2003. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 40(3), 188-203.
- Mate, M., C., A., S., A. (2017). *Tilrettelagte avhør av barn i saker om seksuelle overgrep*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Melinder, A. (2011). Gjentatte avhør: flere forhold har betydning for påliteligheten i barns utsagn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 48(11), 1091-1095. Hentet fra:  
<http://www.psykologtidsskriftet.no/pdf/2011/1091-1095.pdf>
- Melinder, A. (2015). Vitnebevisets psykologiske fallgruver. I R. Aarli, M-A. Hedlund & S. E. Jebens (Red.), *Bevis i straffesaker* (s. 481-505). Oslo: Gyldendal juridisk.
- Myklebust, T. (2009). *Analysis of field investigative interviews of children conducted by specially trained police investigators*. (Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo).  
Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/174713>
- NRK TV. «Saken Kevin» [Dokumentarserie], (23. juni. 2017). Tilgjengelig på  
<https://tv.nrk.no/serie/saken-kevin>
- Olsvik, E. (2013). *Vitenskapsteori for politiet: tenkemåter for kunnskapsstyrt politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Politidirektoratet (2017). *Tilrettelagte avhør 2016. Statistikknotat*. Hentet fra URL: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/tilrettelagt-avhor/tilrettelagt-avhor-2016.pdf>
- Politiet (2018). *Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017. Kommenterte STRASAKS tall*. Hentet fra URL: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2017/strasak-2017.pdf>
- Rachlew, A. (2010). Å forske på sine egne. Metodiske og etiske utfordringer knyttet til forskning på egen profesjon. I *Kompendium: Hovedområde metode B3 2012/2013*. Oslo: Politihøgskolen.
- Regjeringen. (2015) *Nytt regelverk om avhør av barn og sårbare fornærmede og vitner*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-regelverk-om-avhor-av-barn-og-sarbare-fornarmede-og-vitner/id2455240/>
- Straffeprosessloven. (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22.mai 1981 nr. 25. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25>
- Svartdal, F. (2017). *Validitet i psykologi*. Hentet fra [https://snl.no/validitet\\_i\\_psykologi](https://snl.no/validitet_i_psykologi)
- Thurén T. (2009) *Vitenskapsteori for nybegynnere* (2.utg.) Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tilrettelagte avhør. (2015). Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner av 24. september 2015 nr. 1098. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-09-24-1098?q=tilrettelagte%20avh%C3%B8r>

### **SELVVALGT PENSUM:**

- Davik, T & Langballe, Å. (2013). «Du får bare gjøre så godt du kan» - Utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder. *Lov og Rett, 01/2013* (52), 3-20. Hentet fra: [http://www.psy.ku.dk/Forskning/konferencer/konference-seksuelle-overgreb-mod-boern-sep-2015/Davik\\_Langballe\\_LoR\\_01\\_2013.pdf](http://www.psy.ku.dk/Forskning/konferencer/konference-seksuelle-overgreb-mod-boern-sep-2015/Davik_Langballe_LoR_01_2013.pdf) (17 s.)
- Faller, K.C., Cordisco-Steele, L. & Nelson-Gardell, D. (2010). Allegations of sexual abuse of a child: what to do when a single forensic interview isn't enough.  
Pensum: s. 1-14 (14 s.)

Gamst, K., M., T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.

Pensum: kap. 1 (s. 25-41) og kap. 3-7 (121 s.)

Langballe, Å. (2007). Forholdet mellom frie og spontane beretninger fra barn i dommeravhør, og påliteligheten i barnets utsagn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 44(7), 868-877. Hentet fra [http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks\\_id=26374&a=2](http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=26374&a=2) (9s.)

Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0*. Oslo: Abstrakt forlag.

Pensum: kap. 1 (s. 10-35), kap. 2 og kap. 6 (121 s.)

Mate, M., C., A., S., A. (2017). *Tilrettelagte avhør av barn i saker om seksuelle overgrep*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Universitetet i Oslo. (64 s.)

Melinder, A. (2011). Gjentatte avhør: flere forhold har betydning for påliteligheten i barns utsagn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 48(11), 1091-1095. Hentet fra: <http://www.psykologtidsskriftet.no/pdf/2011/1091-1095.pdf> (5 s.)

**Totalt: 351 sider**